

ЗАСЕДАЊЕ МЕЂУНАРОДНЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ: „ШКОЛА ЗА РОДИТЕЉЕ И ВАСПИТАЧЕ” ОДРЖАНО У ТУНИСУ ОД 18. ДО 24. ОКТОБРА 1966. ГОД.

Хуманитарна и неетатистичка организација „Школа за родитеље и васпитаче” основана је 1929. године у Паризу. Нарочито после II светског рата она је развила широку међународну активност и поставила себи доста амбициозне задатке да окупи све оне организације, као и научнике и експерте, који се баве проблемима породице и васпитања. У почетку она је окупљала само представнике из западно-европских земаља. Међутим, последњих година и у социјалстичким земљама све више расте интересовање за сарадњу са њом тако да ова организација данас окупља представнике из 37. земаља.

Заседање Међународне организације „Школа за родитеље и васпитаче”, које је одржано у Тунису од 18. до 24. октобра 1966. године, имало је двоструки карактер:

1. У првом плану било је одржавање међународног семинара на тему: „Ауторитет у магребској породици”:

2. Један део заседања био је посвећен одржавању генералне скупштине Федерације.

Заседању су присуствовале две врсте представника: они који су заступали неку специјализовану организацију, с једне, и експерти односно познати научници из разних земаља, с друге стране.

Рад семинара одвијао се на два начина:

- а) на пленарним заседањима;
- б) у комисијама.

На пленарном заседању поднете су две врсте реферата:

а) реферати представника магребских земаља (Алжира, Туниса и Либије; представник Марока није дошао на заседање),

б) реферати научника односно представника других земаља ван Магреба, (биле су заступљене Америка, Француска, Белгија, Шпанија, Западна Немачка, Источна Немачка, Југославија и Иран).

Рад по комисијама био је подељен по проблематици:

Формиране су четири комисије:

Прва комисија: односи родитеља и деце у оквиру магребске породице;

Друга комисија: подела васпитних улога у магребској породици;

Трећа комисија: специфичне потребе магребске породице на васпитном плану;

Четврта комисија: практичне мере за васпитање родитеља у магребској породици.

Сам семинар није имао практичне, пропагандне циљеве, већ првенствено научно-теоријски карактер, што се види не само из састава позваних учесника (познатих научника), већ и из природе рада и начина приступа постављеним проблемима. Основни приступ био је научно-теоријски и емпиричко-истраживачки. Сви реферати, почев од реферата представника магребских земаља, засновани су на резултатима научног истраживања трансформације магребске породице, с једне, и породице у другим деловима света, с друге стране.

Општи је утисак, који се заснива на резултатима свих материјала и дискусија, да је магребска породица још увек чврсто патријархална и да почива на ауторитету оца и мушких чланова породице. Међутим, ни она није имуна од тенденција које постоје у савременом свету. Те тенденције можемо пратити на два плана:

1. На општем плану магребске породице осећа се процес њене структуралне дезинтеграције (смањење броја чланова породице и њено свођење на мање породичне групе). Процес иде у том правцу да знатно слаби утицај шире породице односно неких сродника који су сачињавали ту ширу породицу, (деде, стричева, ујака и других) на живот породице. Раније је тај утицај био знатно већи, јер је породица окупљала шири круг сродника у правој и у побочним линијама. С друге стране, запажен је процес демократизације у унутрашњим односима чланова породице, што нарочито показује анкета спроведена у Тунису. Постепено се смањује ауторитет оца породице и најстаријег сина, који је имао, а и данас има приличан значај у вршењу ауторитета.

2. Трансформација магребске породице није равномерна ни када се посматра на плану компарирања магребских држава. Најдаље је тај процес отишао у Тунису, а најмање у Либану. У Алжиру су још увек прилично јаки традиционални обичаји, али су и тенденције у прогресивном смеру доста видљиве. Фактично стање у овим земљама одразило се и на законодавном плану. Једино туниско законодавство прокламује модерне принципе организације породице (укидање полигамије, равноправност жене у породици и друштву, посебна брига о деци итд.) док су законодавства осталих магребских земаља још увек прожета традиционалним схватањима.

Овакво објективно стање условило је различите приступе и идејне погледе на овај проблем од стране појединих магребских делегата. Док су погледи тунижанских ученика били доста прогресивни, алжирских доста умерени, дотле су схватања либијских представника била доста конзервативна.

Експерти и представници појединих земаља ван Магреба износили су у рефератима своје погледе односно погледе својих земаља на процесе трансформације породице у савременом свету са различитих аспеката: социолошког, социолошко-правног, социјално-психолошког, психолошког и педагошког.

Потребно је посебно се осврнути на професора Рене Кенига, (Réné König), иначе врло истакнутог научника светског гласа. Он је у свом реферату дошао до закључка да у неким подручјима у свету не мора доћи до формирања демократске, егалитарне породице. Заступао је схватање да патријархална породица пролази кроз три етапе и да ће се, евентуално, породица у неким светским регионима задржати на трећој етапи патријархата. Схватање Проф. Кенига је његово лично схватање и на њему се не бих морао задржавати да он није своје идеје поткрепио и „документовао“ на примеру Југославије. За доказ својих твђења он се позвао на књигу Вере Ерлих: „Породица у трансформацији“, која је објављена у Загребу 1964. године. У своме реферату Проф. Кениг је тврдио да је Вера Ерлих доказала како Југословенска породица данас пролази кроз трећу фазу патријархата и његов закључак је индиректно био, да ће се она на тој фази и задржати. Сем тога, Проф. Кениг је тврдио да су патријархалне породичне задруге у Југославији данас основа колективизације села и да су представљале језгро отпора против окупатора и језгро народнослободилачког покрета у Југославији.

Очигледно је да су сва ова твђења ненаучна и импровизирана, а у погледу породичних задруга и апсолутно нетачна.

Циљ овог семинара није био само у томе да се утврде и теоријски уопште процеси трансформације породице у свету, а посебно магребске породице, већ да се, такође, предложи одређене мере у виду закључака за конкретну практичну акцију магребских земаља на социјалном и педагошком плану. Тај задатак преузеле су комисије, које су биле задужене да формулишу одређене закључке.

Прва комисија, припремајући закључке о односима родитеља и деце у оквиру магребске породице, веома много пажње посветила је питању самог појма породичног ауторитета, као и питању да ли се и у ком правцу породични ауторитет трансформира у магребским земљама. У дискусији су испољене две супротне тенденције: једна је ишла за тиме да укаже на позитивне процесе трансформације породичног ауторитета у правцу проширења значаја и улоге осталих чланова породице, а нарочито жене као брачног друга и мајке, док је друга тенденција покушавала да докаже да је магребска породица још увек чврста патријархална породица са изразитом и апсолутном влашћу мужа и оца породице. Ипак су прихваћени многи закључци који треба да омогуће подстицање демократизације унутрашњих породичних односа с једне стране и тешњег повезивања породице као целине према друштву, с друге стране.

Друга комисија дискутовала је највише о улози најстаријег сина у породици, о односу између браће и сестара, о повећању значаја и улоге у породици школоване деце и о проблемима који настају због све веће либерализације односа, нарочито у градској породици. Било је разговора и о значају улоге коју игра жена у породици и ван породице, као и о ублаживању породичног ауторитета шефа породице.

Трећа комисија, је посветила нарочиту пажњу потреби либерализације васпитања и образовања, проблему поремећаја који настају у породици због веће културе коју деца стичу у савременим магребским земљама, што доводи до слабљења ауторитета оца породице. Посебна пажња

посвећена је улози друштва у разним облицима активности према породици: У помоћи жени да активно учествује у друштвеном животу, у употреби изједначења на васпитном плану мушке и женске деце, у потреби веће социјализације деце, у подстицању иницијативе не само код мушке већ и код женске деце, за еманципацијом и др.

Најзад, четврта комисија дискутовала је о практичним мерама на васпитном плану, а нарочито о модернизацији метода васпитања чланова породице, посебно старешине породице. Предложено је да се одржавају односно спроводе анкете сваке пете или десете године да би се проценила брзина трансформације породичног ауторитета. У том циљу предложено је да се врше упоређивања не само између магребских земаља, већ, есенцијално, и са неким другим земљама у свету.

У целини, овај семинар може се оценити врло позитивно, јер је дао довољно озбиљан прилог сагледавању проблема трансформација породичног ауторитета у магребским земљама, а такође и нека конкретна решења за остварење једне дугорочније политике на овом плану.

Др Марко Младеновић

САВЕТОВАЊЕ О СПОЉНОТРГОВИНСКОЈ АРБИТРАЖИ

Треће саветовање о Спољнотрговинској арбитражи, које су заједнички организовали Спољнотрговинска арбитража при Савезној привредној комори Јадрански институт у Загребу, Институт за упоредно право у Београду и Институт за међународну политику и привреду у Београду, одржано је у Београду 16. децембра 1966. год. Ово саветовање, у ствари, представља и целину са два раније одржана саветовања о Спољнотрговинској арбитражи.

Прво, одржано 29. и 30. марта 1963. год. било је посвећено арбитражној клаузули и арбитражном поступку, а друго одржано 18. и 19. децембра 1964. год. било је посвећено одређивању материјалног права пред арбитражом.

Реферати и дискусија са ових саветовања објављени су и то са првог саветовања 1963. год., а са другог саветовања 1965. год.

Треће саветовање о Спољнотрговинској арбитражи било је посвећено проблему поништаја и извршења арбитражних одлука, које је веома важан како за теорију тако и за праксу.

Отварајући саветовање професор др Борислав Благојевић, директор института за Упоредно право у Београду, истакао је да организатори не сматрају да су сви проблеми из ове области исцрпљени и да нарочити успех ових саветовања представља повезивање теорије и праксе, јер омогућује научним радницима упознавање и разраду случајева из праксе, а стручњацима из праксе теориским анализама подржава у њиховим ставовима приликом решавања конкретних случајева.

На овом саветовању су расправљана два основна проблема: поништај арбитражних одлука и извршење арбитражних одлука.

За проблем поништаја арбитражних одлука основ за расправљање дали су реферати: др Боровоја Познића, професора Правног факултета у Београду (Правна средства против арбитражне одлуке у страним правима) и др Стојана Цигоја, професора Правног факултета у Љубљани

(Поништај стране арбитражне одлуке и просуђивање страног арбитражног уговора).

О проблему извршења арбитражних одлука поднели су реферате: др Добросав Митровић, доцент Правно-економског факултета у Нишу (Признање и извршење страних арбитражних одлука по Југословенском праву), др Милаан Пак, доцент Правног факултета у Београду (Извршење страних арбитражних одлука према националним прописима појединих држава — упоредно-правни преглед), др Жељко Матић, доцент Правног факултета у Загребу (Признање и извршење страних арбитражних одлука према међународним конвенцијама), др Марко Калобера, адвокат у Загребу (Искусство и пракса у извршењу наших арбитражних одлука у иностранству и страних у нас) и др Здравко Здравковић, виши саветник Савезног јавног правобранилаштва (Искусство и пракса у извршењу наших арбитражних одлука у иностранству и иностраних арбитражних одлука у нас).

Нарочиту пажњу привукао је реферат професора др Славка Стојковића, главног правног саветника; Могућности постојања међународне арбитраже која би била одвојена од националних закона, јер и ако ово питање није од непосредне практичне важности има велики теоријски значај. Питање стварања „међународних“ арбитражних одлука за разлику од „иностранних“ арбитражних одлука представља тежњу за стварањем међународног трговачког права, које би могло да обухвати и проблем арбитраже.

Наводећи покушаје који су до сада чињени на овом пољу, референт је указао на примере када су арбитражни судови делали по принципима који су ван, односно изнад националних закона.

У врло живој дискусији о наведеним проблемима учествовали су, поред професора др Благојевића и референата, и проф. др Адам Лазаревић, Александар Борђевић, др Мирко Бесаровић, А. Џунио, проф. Александар Голдштајн и др. Борђе Лутшић.

Љиљана Андрић

САВЕТОВАЊЕ О ПРОБЛЕМИМА ИНТЕГРАЦИЈЕ

У савременој привреди интеграциони процеси играју велику улогу. Они карактеришу и капиталистички начин производње и социјалистички. Условљени су како техничко-производном тако и друштвено-производном основном привредног живота. За нашу привреду, коју карактерише висок степен повезаности привредних активности, с једне стране и интензивна децентрализација и децентрализација привредног одлучивања, с друге стране, интеграција је од посебног значаја. Она је најефикаснији мост за превазилажење препрека које се налазе на путу ујсклађивања интереса привредних организација са интересима друштва као целине.

Имајући у виду велики значај интеграције за унапређење и стабилизацију привредних активности, Секција за економику предузећа Савеза економиста Србије организовала је Саветовање о проблемима интеграције. Овај скуп економиста Србије одржан је у Крагујевцу 24, 25. и 26. фебруара. Покровитељ Саветовања била је привреда града Крагујевца.

Основу за разматрање проблема интеграције представљали су реферати: 1. „Концентрација и обједињавање индустријских предузећа“ — др Мирка Даутовића, 2. „Друштвена и техно-економска суштина интеграције у нашој земљи“ др Данила Милешевића, 3. „О садржају интеграције и утицају техничко-технолошких фактора на развој интеграционих појава“ Игњата Трајковића и 4. „Досадашњи токови, проблеми и будући правци интеграционих процеса у прехранбено-индустријском сектору“ Чече Т. Веселиновића.

Поред наведених реферата на самом Саветовању је поднето и око двадесет кореферата у којима су аутори третирали поједине проблеме интеграције у нашој привреди. У корефератима су посебно истакнути следећи проблеми: микроекономски садржај и ступањ развијености интеграције према квантитативном методу, расподела дохотка у здруженом предузећу, интеграција и укрупњавање у условима индустријализације производње у грађевинарству, сметње остварења интеграције, развој интеграције и кооперације у машиноградњи Југославије, проширена репродукција у рударско-енергетско-хемијском комбинату Косово-Приштина, анализе искуства интеграције индустријских предузећа, здружено предузеће као један од облика интеграције, појам и извесни проблеми здруженог предузећа, утицај друштвено-политичке заједнице на интеграцију у привреди, ступањ друштвене организације рада и интеграције у савременој капиталистичкој привреди, као и многи други проблеми који се јављају у интеграционим процесима у нашој привреди.

Нећемо се задржавати на свим проблемима о којима је било речи на Саветовању, о мишљењима која су истакнута, као и конфронтацији ставова поводом извесних питања. Поменућемо само оне проблеме, који су, по нашем мишљењу, од посебног значаја.

Једно од првих питања било је: шта је интеграција и који производни односи представљају садржину овог економског феномена? Било је различитих мишљења. Једни су полазили од ужег схватања, подразумевајући под овим појмом само одређене облике повезивања и сарадње у привреди. Други су заступали шире схватање, сматрајући да се под интеграцијом подразумева сваки процес пословног повезивања привредних субјеката у циљу постизања бољих пословних резултата. Сматрамо да овако широк појам интеграције не би могао да се прихвати јер он обухвата тако широку скалу привредних односа који појам интеграције приближавају и скоро идентификују са привредним односима уопште, односно са друштвеним карактером привредног живота као његовим општим обељежјем. По овом, ширем, схватању интеграција обухвата све облике повезивања, од усмених договора и саветовања о разноврсним питањима која се тичу пословања привредних организација, без закључивања формалних уговора, што представља почетне и најниже облике интеграције, до спајања или припајања двеју или више привредних организација (фузија). Заступана су и нека схватања која би нашла своје место на средини, односно између поменутих схватања. Тако се истицало да се интеграцијом не могу сматрати проста спајања мањих или већих привредних организација у једну организацију. Други су истицали да је хоризонтална интеграција добра, а вертикална практично немогућа. Чини се да је најприхватљивије оно гледиште које под појмом интеграције подразумева трајно повезивање привредних субјеката ради остварења оптималног техничког процеса производње и рационалне поделе рада у циљу постизања максималног економског ефекта. На тај начин избегло би се да се интеграцијом називају економске појаве које очигледно не представљају интеграционе процесне, као што су, на пример, зајам, купопродаја, разна саветовања и усмена договарања и сл.

Са посебном пажњом разматран је однос између интеграције и самоуправљања. Изражено је мишљење да интеграција која се често заснива на концентрацији и централизацији материјалних и субјективних чинилаца производње, искључује могућност даљег развијања и усавршавања постојећих облика самоуправљања. Притом се истицало да организације у саставу новог интеграционог облика, услед централизације средстава, губе материјалну основу самоуправљања. Чини се да је ипак преовладао супротно мишљење, којим се истицало да се интеграција и самоуправљање међусобно не искључују, већ напротив, међусобно усклађују и допуњују у циљу остварења заједничког циља: афирмисања произвођача као основних носилаца привредног живота. Организације у саставу интеграционог облика путем расподеле дохотка на нивоу економских је-

диница или ширих организационних облика стварају јаку материјалну основу самоуправљања, а преко представника у заједничким органима самоуправљања, на нивоу виших организационних облика створених у циљу интеграције, остварују самоуправна права, доносећи заједничке нормативне акте којима се утврђује заједнички економски интерес, и одређују методи његовог остваривања.

Посебно је указано да су досадашње интеграционе процесе у великој мери оптерећивали недостаци условљени утицајем политичких фактора при стварању интеграционих облика. Комуна, односно политички фактори уопште, имали су веома често пресудну улогу у покретању и остварењу интеграционих форми. У већини случајева, нарочито до почетка привредне реформе, радне организације играле су у том погледу другоразредну улогу. Веома висок степен ангажовања политичких фактора при остварењу економске интеграције условљен је разним мотивима, међу којима и локализмом, настојањем да се нерентабилне привредне организације припоје економски јачим, каткад територијалним баријерама и сл. Са привредном реформом и радикалнијим потискивањем остатака етатистичког метода управљања привредом као основни критериј интегрисања служе све више привредни критерији. Привредне организације настоје да путем утврђивања заједничког економског интереса као садржине интеграције одаберу најадекватнији облик сарадње.

Од посебног значаја је истицање нове улоге појединих институција нашег друштвено-економског система у процесу остварења привредног живота. Истакнута је значајна улога науке за привредни развој, и указано на потребу интегрисања науке и привреде. У овом процесу посебно место треба да заузме универзитет, који се, судећи по досадашњим резултатима, недовољно укључивао у привреду. Привредне коморе, као посебан облик удруживања привредних организација, треба у већој мери него што је то био случај до сада да постану носиоци помоћи привреди у циљу унапређења процеса производње, остварења робног промета и вршења привредних услуга. Указано је да су банке посебно врста привредних организација, али да нису још увек пружиле довољну помоћ осталим привредним организацијама. Стога би требало да њихова даља трансформација и усавршавање иде у правцу приближавања статусу привредног предузећа, односно да се активност банака заснива на принципима пословања који се примењују код осталих привредних организација, а да се остаци обележја непривредних организација превазилазе интензивнијом применом привредних принципа.

Све у свему, тродневни скуп економиста Србије вишеструко је значаја. Прво, дата су саопштења до којих су научни радници дошли проучавајући поједине аспекте интеграције. Друго, указано је на актуелне проблеме у садашњој фази остварења интеграционих процеса. Треће, истакнуто је да су досадашња интеграциона кретања у великој мери кочиле слабости субјективне природе, како унутар радних организација, тако и изван њих и, у много већој мери, фактори објективне природе који произилазе из недовољно развијене технолошко-производне основе наше друштвене привреде у целини. Четврто, иако постоје још увек отворена питања у вези са остварењем интеграције, Саветовање је од значаја јер је покренуло дискусију о многим проблемима, а за извесан број проблема предложена су нова, адекватнија решења.

Од посебне важности био је трећи дан рада, јер су том приликом вођени разговори између привредника Крагујевца и учесника саветовања са ауторима поднетих реферата. Постављан је велики број питања из којих се видело да још увек постоје неспоразуми и ризичити приступи постојећим проблемима интеграције. Отуда је један од закључака Саветовања био да Савез економиста Србије убудуће приступи организовању састанака економиста поводом појединих важних проблема интеграције.